

002172

B14401

Sak _____

UIB
Arkeologisk institutt
Top. ark.

Innberetning v/ Anne Ågotnes

1/4-86

innberetningsdato

Fjørtoft Nordre

gnr. 3

bnr. 6

fk.nr.

gardsnavn

Haram

Møre og Romsdal

kommune

fylke

Gjert Fjørtoft

6294 Fjørtoft

eier/bruker

postnummer/adresse

Ang.

dato

Innledning

Lokaliteten ble innmeldt til museet tidlig vår 1984, av Petter Dyrkorn, 6294 Fjørtoft. Eieren hadde i dyrkingsøyemed anlagt ni grøfter med gravemaskin gjennom lokaliteten (2 langs- og 7 tversgående, se Plan over fornminneområdet 1984). Samtlige grøfter skar gjennom et kulturlag, ned i steril undergrunn (sand). I oppgravde løsmasser fant Dyrkorn bl.a. skår av asbestkeramikk, råasbest og flintavslag.

I juni 1984 ledet undertegnede en forundersøkelse av lokaliteten, for å avgrense utstrekning og lagtykkelse, og tegne profiler av enkelte grøftkanter. Den nordligste grøften, kalt grøft 8, var uten markert kulturlag. I alle andre grøfter ble det registrert et gjennomgående 10-25cm tykt funnførende kulturlag. I de fleste sås også spor av stolpehull, ildsteder og kokegroper, samt små spissvinklede nedskjæringer i sandundergrunnen, - tolket som ardspor (se profiltegninger). I S-delen av lokaliteten, ved V-enden av grøft 2, lå en rund steinlegning som var delvis ødelagt av maskingrøftingen (se Hovedplan 3, str. XXIII).

Opplegg av undersøkelsen

Siden lokaliteten var gjennomskåret av store grøfter, og utrasing fra grøftkantene var så stor at det var uforsvarlig å la dem ligge åpne flere vintre, bestemte Historisk museum at lokaliteten skulle graves ut sommeren 1985.

Undersøkelsen ble lagt opp som en tre ukers seminargraving for grunnfagsstudenter, med undertegnede som feltleder. Deltakere var:

Randi Barndon	Ingunn Krosby	Lars Narmo
Knut A. Bergsvik	Eva Moberg	Arne Solli
Danuta B.D.Bjørndal	Mona Mortensen	Olaug Økland

Petter Dyrkorn deltok som feltarbeider, I tillegg:

Konservator Egill Reimers (17.-19.6.): opplegg av målesystem,
Cand.real. Mons Kvamme (20.-21.6.): uttak av pollenprøver,
Førsteamanuensis Bergljot Solberg (17.-23.6.): undervisning,
" Randi Håland (24.-28.6.): "
" Svein Indrelid (1.-5.7.): "

Området

Lokaliteten ligger på N-siden av Fjørtoft, på et relativt flatt høydedrag mellom Stordemma og Elvika, ca. 200m SSØ for Blyvikhaugen. Høyde over havet er ca. 12m. Terrenget skråner svakt og jevnt V-over mot stranden i Elvika (se kart 1). I N omgis lokaliteten av svakt skrånende lynghei, i Ø og S av relativt flate nydyrkingsfelt (eng/åker), og i V av lynghei. Lokaliteten var lyng-/gressbevokst før grøftingen. Etter anlegget av nydyrkingsfeltene i Ø og S, markerte den seg som en lav forhøyning i landskapet. Utgravningsområdet var relativt tørt, med drenerende sandundergrunn. I de fuktigere nydyrkingsfeltene mot Ø og S ble det tidligere tatt ut torv.

Det har vært ferskvannstilgang i en liten elv som renner fra Stordemma ut i Knurrevika. S og SØ for Blyvikhaugen dekker vegetasjonen en grus-/steinterrasse, som er tørr og skjermet mot vinder fra V og N. Ifølge eieren av lokaliteten, Gjert Fjørtoft, har dette vært et velegnet beboelsesområde. Siden det ikke berøres av dyrkingsarbeidene, ble det heller ikke undersøkt.

Det berørte arealet, med grøfter som det er registrert kulturlag i, er ca. 80m langt S-N, og avgrenses i S av nydyrkingsfelt og i N av den ikke-kulturlagførende grøft 8. Mellom grøft 7 og 8 er det et relativt markert fall i terrenget. Arealet er ca. 40m bredt, og avgrenses i V av eiendomsgrensen mellom bnr.4 og 6, i Ø av nydyrkingsfelt. I forundersøkelsen 1984 ble det åpnet to kvadratmeterruter utenfor feltet i V, på bnr.4's grunn, for å se hvor langt kulturlaget strakte seg i det V-overhellige terrenget. Den ene lå ca. 2m VSV for eiendomsgrensen bnr.4/6 ved V-kanten av grøft 2, den andre ca. 15m lenger VSV (se Plan over fornminneområdet, 1984). Det ble funnet ardspor, men ikke oldsaker, i begge rutene.

Det ardede området kan altså ha strukket seg betraktelig lenger mot V enn den del som var truet og ble undersøkt. Opprinnelig utstrekning mot S og Ø kan ikke bestemmes, da dyrkingsfeltene her er grøftet og planert. Utstrekningen i disse retningene har trolig vært begrenset, p.g.a. tiltakende fuktighet og torvdannelse.

Total utstrekning på kulturlaget inntil 1985 kan ha vært ca. 80m S-N og minst 60m V-Ø.

De maskingravde grøftene var opprinnelig ca. 1.8m brede. I 1985 var de p.g.a. utrasing blitt 2-2.20m brede. De 7 grøftene som gikk på tvers av lokalitetens lengderetning, noe skrått ca. VSV-ØNØ, varierte i lengde fra ca. 20 til ca. 30m. De lå med 7-10m's mellomrom (se Plan over fornminneområdet 1984). I feltets S-del var to ca. 1.5m brede, 6-7m lange omtrent S-N-gående grøfter. De lå med ca. 7m's avstand, 4-5m S for den S-ligste tversgående grøft 2.

Hver grøft ble benevnt med arabiske tall. De to små langsgående grøftene i S-enden av feltet er grøft 1a og 1b. De tversgående lange grøftene er grøft 2,3,4,5,6 og 7, fra S mot N. Den tilsynelatende sterile grøft 8 lengst i N ble ikke undersøkt. Felt som ble åpnet og gravd ut S for hver grøft, ble relatert til denne, f.eks.: "Feltet S for grøft 7", "Feltet S for grøft 4", osv.

Målesystem

Målesystemet er tilpasset NGO's rutenett for Fjørtoft. Utgangspunktet var polygonpunkt nr. 1083: x=524552.10 y=175210,10 H=18.14.

Av hensyn til eventuelle senere undersøkelser ligger det punktet som målesystemet er lagt ut fra, benevnt 278x/560y og innmålt fra polygonpunktet, utenfor feltkanten i SV. Herfra øker x-verdiene med 1m's avstand mot N, y mot Ø (se Hovedplan 1), P.g.a. utgravningsområdets størrelse, ble feltet delt inn i grave- og referanseruter på 8x8m's størrelse, benevnt med store bokstaver fra S mot N (=økende x-verdier), og med arabiske tall fra V mot Ø (=økende y-verdier). Slik er f.eks. C 11 ruten fra 744 til 752x og 576 til 584y, D 11 er den tilsvarende ruten i N, og C 12 i Ø (se Hovedplan 1 og Skisse 1 over målesystemet).

Hver 8x8m-rute ble videre delt i kvadranter, benevnt etter ruten og med tillegg NV, SV, NØ og SØ. Kvadrantene opereres det stort sett bare med i dagbøkene. De var primært tiltenkt funnlokaliseringen.

De relativt store operative ruteenhetene skyldes at oldsakene lå i sekundært leie, i åkerjordslag som var omrotet ved arding. En nøyere registrering av dem var lite hensiktsmessig innen gravningens tidsramme. Anlegg som ildsteder, kokegroper, stolpehull o.l. er henført til 8x8m-ruter, eventuelt kvadranter. Nøyaktig lokalisering er inntegnet på Hovedplan 3a og 3b.

Fikspunkt: treplanke slått ned i marken i SØ-hjørnet av C 12 (se Skisse 1 over målesystemet og Hovedplan 1). Koordinater: 744.5x/591.8y. Høyde: 12.2m.

Fremgangsmåte

Da et ca. 3200 kvadratmeter stort areal skulle undersøkes i løpet av tre uker, var det klart at bare deler kunne åpnes og totalgraves. De fleste stolpehull som ble registrert i grøftkantene i forundersøkelsen 1984, lå langs en svak forhøyning som strakte seg omtrent midt i feltets lengderetning (i 13- og 14-rutene i den S-ligste del, 12- og 13-rutene i den N-ligste: se Plan over utgravd område). Innledningsvis ble det antatt at de kunne representere rester av stolpebårne anlegg (tufter?), og en anså det som viktig å få undersøkt deler av feltets lengderetning. Siden oldsakene sannsynligvis var forflyttet ved pløyning, ble det lagt mindre vekt på innsamling og registrering av flest mulig funn. Massene ble ikke soldet. En prioriterte å avdekke og dokumentere anlegg som ildsteder, kokegroper, stolpehull og ardspor, og å klarlegge innbyrdes relasjoner i horisontal- og vertikalplanet mellom dem.

Graveteknikken ble følgelig relativt grov: Sør for hver av grøftene 7-2 ble det åpnet avgrensede felt, fortrinnsvis i den midtre og V-lige del av lokaliteten (se Hovedplan 1 og 2). Størrelsen var:

Feltet S for grøft 7: ca. 92 kvadratmeter
" S " " 6: ca.122 "

"	S	"	"	5: ca. 37	"	
"	S	"	"	4: ca. 83	"	
"	S	"	"	3: ca. 51	"	
"	S	"	"	2: ca. 68	"	(i Ø) og ca. 7 kvadratmeter (i V).

Dette var dels av tekniske grunner: store fyllmasser fra utgrøftingen var kastet opp på de nordre grøftkanter, og fjerning av dem ville ta uforholdsmessig lang tid. Det intakte kulturlaget var dekket av et 40-60cm tykt, kompakt torvlag, som ble fjernet med gravemaskin i løpet av 2-3 dager. Maskinfjerningen stoppet ved et underliggende, lys grått, kullblandet sandlag. (se nedenfor). Når grabben enkelte steder kom til å gå for dypt, er det kommentert i dagbøkene. Løsmassene ble lagt på de N-lige grøftkanter, og på feltkantene mot V og Ø.

Anlegg som ildsteder, kokegroper, stolpehull samt ardfurer og oldsaksfunn var tilknyttet et lavereliggende kulturlag, adskilt fra det grå sandlaget av et såkalt "gammelt torvlag" (se Stratigrafi nedenfor). Etter forsøk med graveskje ble begge de sistnevnte fjernet med grafse.

Selve kulturlaget (lag 1-2) ble skrappt av med graveskje i ca. 5cm tykke skikt.

Unntak fra denne fremgangsmåten var siste arbeidsdag, da det i underkant av kulturlaget dukket opp stolpehull over større deler av de søndre felt. P.g.a. tidsnød ble de gravet med grafse og spade.

Nivåforholdene er dokumentert ved to nivellement-serier i samme punkt over samtlige åpnete felt (se Hovedplan 2):

- a) Etterat torvlaget var fjernet og feltene planert, ca. 2-3cm ned i sandlaget under "gammelt torvlag" (lag 1, se nedenfor). Ingen anlegg var kommet frem.
- b) Etterat feltene var gravd og planert ca. 5-8cm ned i kulturlaget (lag 2, se nedenfor). Funns, strukturer og ardfurer var dukket opp.

Det ble ikke tegnet profiler av selve kulturlaget. I forundersøkelsen 1984 var profiler langs følgende grøftkanter tegnet:

- 1) en profil langs N-kanten av grøft 7,
  - 2) en profil langs S-kanten av grøft 4,
  - 3) en mindre og en større profil langs N-kanten av grøft 2.
- De viser lagforholdene i V-Ø-lig retning over hele feltet.
- 4) en profil langs Ø-kanten av grøft 1a.
- (Se Hovedplan 1 og Plan over fornminneområdet 1984).

De tversgående grøftene gjorde det umulig å etablere en sammenhengende lengdeprofil.

Hver enkelt struktur som dukket opp, ble detaljtegnet i plan og snitt. Av mangel på tid ble ildsteder, kokegroper og stolpehull snittet på midten, - når det var praktisk gjennomførlig i retning Ø-V eller N-S. I regel ble bare den ene halvpart gravd ut. Strukturen, slik den kom fram på overflaten i kulturlaget (lag 2, se nedenfor), ble tegnet inn på Hovedplan 3, med markering av om ardfurer gikk inn / ikke gikk inn over den.

Stratigrafi. Lagbenevnelse

Her henvises til Hovedplan 1 og profiltegninger 1984. De stratigrafiske forhold var relativt ensartet over alle åpnete felt.

Det dekkende torvlaget var ca. 40-60cm tykt.

Under dette var et 4-12cm tykt (gjennomsnitt: 8cm) lys grått, sandholdig jordlag med en del 1-4mm store trekullpartikler i. Oldsaker forekom bare unntaksvis i det: spredte flintavslag og leirklumper, 2-3 skår av asbestkeramikk. Det ble ikke iaktatt konstruksjonsspor/strukturer (med unntak av Str. bil. V, se nedenfor). Laget ble av oss tolket som utvaskingslag, men botanikeren cand.real. Mons Kvamme hadde problemer med å forklare kullinnholdet. Det kan muligens representere en dyrkings/aktivitetsfase yngre enn dette sentrale kulturlaget, men inneholdt ikke synlige ardspor.

Under dette var et 1-4cm tykt (gjennomsnitt: 2cm), hardt og kompakt, mørkt brunt sterkt humusholdig lag uten funn. Det forseglet kulturlagets funn og strukturer (ildsted, kokegroper, stolpehull, ardspor, - untatt str. V) over alle åpnete felt. Jfr. profiltegninger 1984. Det ble tolket som "gammelt torvlag", - en tilgroningsfase etterat bo-/åkerområdet var

Under dette lå det egentlige kulturlaget, benevnt lag 1-2. Tykkelsen varierte fra 5 til 40cm, med 10-20cm i gjennomsnitt. Bare i deler av det ø-ligste feltet S for grøft 2 var det opptil 40cm tykt, - der lå bl.a. også et møddingliknende anlegg (se under str. XXV nedenfor). Laget var svakt kullblandet. Fargen varierte fra gråbrun til gulbrun og rødbrun, det siste var vanligst. Det var så godt som uten stein, og de som fantes, lå i regel tilknyttet overpløyde/utkastete kokegroper/ildsteder og syntes opprinnelig å stamme fra disse. Enkelte ca. 10cm vide, lyse runde pletter ble tolket som rotrester.

De øvre 5cm av laget, som var mer grålig av farge og med få ardspar og funn i, ble kalt Lag 1. Laget ble tolket som et mulig sandfykingslag. Lag 2 er de 5-10cm tykke skiktene under dette, karakterisert av mer brunlige fargenyanser og av tydelige ardfuresystemer. I lag 2 lå det tilsynelatende tilfeldig spredt funn som: skår av asbestkeramikk, leirklining og -klumper, asbestfliser, flint, pimpstein, serpentinit o.a.

I samtlige åpnete felt ble lag 2 tolket som selve åkerjordslaget: dvs. ardfurer av ulik tykkelse og ulike retninger kunne følges fra topp til bunn, i regel uten iakttagbart sterilt sandlag imellom. Funnene i det ble tolket som omrotet/utøverpløyd ved arding.

I lag 2 kom også strukturene frem: ildsteder, kokegroper, stolpehull, leirbenk, mødding, men på noe ulikt nivå. Gravanlegget str. XXIII (se nedenfor) syntes å være tilkommet i løpet av den bruksfasen som lag 2 representerer. Strukturene var i regel gravd dypere ned enn gjennomsnittstykkelsen på lag 2 omkring (se profiler 1984 og detaljsnitt).

Undergrunnen utgjorde steril, ren sand.

Når det fremkom et anlegg som skilte seg ut fra lag 2 som en avgrensbar enhet, ble dette kalt en struktur. Slike kan være: et ildsted- eller kokegropliknende anlegg, et gravanlegg, en konsentert leiransamling, stolpehull, o.l. Ardspar er også gitt et eget struktur-nummer og vil bli kommentert som helhet under dette. Strukturene ble benevnt med romertall etterhvert som de dukket opp i laget, men såvidt mulig i rekkefølge fra N til S. Beliggenheten fremgår av Hovedplan 3a og 3b. Tegningene av hver

struktur fikk dens nummer + (=) bilagsnummer (til Hovedplan 3), fra I til XXVIII. Er det flere detaljtegninger av samme struktur, er de merket med dens str.nr./(=)bil.nr. og fortløpende a, b, c osv.

Stolpehull som dukket opp i underkant av lag 2 siste arbeidsdag, fikk ikke eget str.-nummer. De er benevnt med store bokstaver: A, B, C osv., innen det felt de forekom i (gjelder feltene S for grøft 4, 3 og 2, se Hovedplan 3a). De blir kommentert under ett tilsist.

De enkelte oldsaker er henført til den 8x8m-ruten de er funnet i, vanligvis også til kvadrant, samt til lag. Oldsaker funnet i eller i tilknytning til strukturer, er henført til disse.

Hver struktur vil bli kort kommentert i nummer-rekkefølge. Beliggenheten fremgår av Hovedplan 3a og 3b. For mer detaljert redegjørelse henvises til detaljtegninger, og til dagbokskommentarer.

Struktur, Bilag I:

Detaljtegning av ardfurer i en 1x1m-rute i I 14 (se Hovedplan 1, detaljer Bilag 1a-d til Hovedplan 3, samt dagbok 26.-27.7 v/Eva Moberg og Randi Barndon).

Ruten ble tegnet på et tidlig tidspunkt, og hadde de da tydeligste ardspor i området. Ardfurene viste seg mot den omgivende rødbrune sanden som mørk brune, kullholdige tegninger, fra ca. 2 til ca. 15cm brede (gjennomsnitt: 5-6cm). De gikk i flere retninger. Selv om det ikke var noe sterilt sandlag mellom, kunne det skilles ut en innbyrdes rekkefølge mellom tre retninger etter følgende prinsipp:

Den eldste retningen besto av mørkebrune, i regel tynne, kullholdige tegninger. Over denne hadde den påfølgende retningen ført med seg sand fra det omgivende laget, som markerte seg som en 1-3mm tykk, lysere stripe langs hver sidekant av den yngre retningen i punktet der den krysset den eldre. Pløyretningen kunne skilles ut på tilsvarende måte: den lyse sidekanten tynnet av i den retningen arden var ført (se detalj i dagbok 28.16 v/Anne Ågotnes).

I ruten gikk den eldste retningen ca. NNV-SSØ. Ardfurene lå parallelt med ca. 2-15cm's mellomrom (gjennomsnitt: 10cm). Den yngre retningen gikk ca. VNV-ØSØ, dvs. ikke vinkelrett, men noe skrått på den eldre. Disse furene var færre og lå med ca. 25-40cm's mellomrom. Den yngste retningen gikk omtrent VSV-ØNØ, - også den noe skrått på den foregående. Furene lå med omtrent samme avstand som denne.

Her ble det erfart at ardfurer bare er tydelige i snitt/profiler hvis de påtreffes vinkelrett på pløyretningen. De ses da som trekantete, 2-6cm dype og mer eller mindre tilspissete nedskjæringer i undergrunnen. Snittes de i ulike skråvinkler av pløyretningen, er underkanten enten uregelmessig eller tilnærmet plan (se profil av str.I). Dette er årsaken til relativt få markeringer av ardfurer på profiltegningene 1984, til tross for at de i undersøkelsen viste seg å dekke hele det utgravde arealet.

I ruten tok cand.real.Mons Kvamme fire pollenprøver: Fj.13 og 15 i ardfurer, Fj.14 og 16 i brunjord mellom furene.

Det ble iakttatt mer eller mindre tydelige ardfurer i alle åpnete felt. De var minst klare i det Ø-lige felt S for grøft 2, klarest i feltene S for grøft 6, 5 og 4. I feltet S for grøft 6, rundt str.IV (se denne), syntes to av retningene å være stratigrafisk skilt av ca. 1-2cm tynne sandlag, - ellers i feltene var dette ikke vanlig.

Ardfurer fantes også i det S-N-gående høydedraget langs midten av lokaliteten, der en først antok et mulig tuftanlegg kunne befinne seg. De var tydeligst i det svakt skrånende terrenget fra høydedraget og V-over, mens de Ø-over fra høydedraget ble mer utydelige og tildels utvisket nærmere feltkanten. Muligens representerer denne feltkanten en tilnærmet Ø-lig grense for åkerarealet, som må ha strukket seg lenger i V-lig retning enn undersøkelsesområdet (se s.3).

Der ardfurene var tydeligst, kunne det skilles ut tre klare hovedretninger: En eldre, omtrent N-S, og en yngre, nesten vinkelrett på denne, Ø-V. En tredje retning, på skrått over disse, syntes i noen tilfeller å være den eldste, i andre mellomliggende eller yngst. Siden furene bare unntaksvis var skilt av tynne sandlag, ble det antatt at når disse tre

retningene fremkom tydelig i samme felt, tilhørte de en og samme kryssarding.

I feltene var det nedskåret kokegroper, ildsteder o.l. De enkelte felt ble utgravd til forskjellige tidspunkt. Ardfurene ble knuttet kort etter fremgraving, og ble tynnere og mindre markert ved hver finrensing. Derfor var det ikke mulig å følge dem i sammenheng over større areal. I H 12 ble f.eks. en fure fra en eldste, N-S-gående retning fulgt i ca. 4m's lengde, mens tre furer fra en yngre, Ø-V-gående retning kunne følges i 2-5m's lengde, - de lå parallelt med ca. 40-60cm's mellomrom. I samme område lå også to andre skråkryssende retninger, men det kunne ikke avgjøres om de var eldre eller yngre enn de to førstnevnte retningene.

Avstanden mellom parallelle ardfurer varierte fra 10 til 50-60cm, med ca. 40cm som gjennomsnitt. I alle felt var ardfurene vanligvis 3-6cm brede. Bredden varierte imidlertid, dels etter når de ble oppdaget, dels etter når de var pløyd. Gjennomgående markerte de eldste retningene seg som smalere striper (ofte bare 1-2cm), de yngste som bredere (4-5cm).

Ardfurene var jevnt over rette, stundom svakt buete.

Tidspress gjorde det umulig å gjennomføre en mer detaljert undersøkelse. Ardfurer fantes også i det S-N-gående høydedraget langs midten av lokaliteten, der en først antok et mulig tuftanlegg kunne ha befunnet seg.

Det var ikke mulig å avgrense omfanget av de enkelte pløyninger/pløyretninger/åkerlapper. At det dreier seg om flere gjentatte pløyninger på feltet, fremgår imidlertid av det forhold at noen strukturer var overpløyd av ardfurer, mens noen var skåret ned gjennom det øvre ardfurelaget, og andre igjen lå oppå ardfurer (se omtalen av de enkelte strukturer nedenfor).

Med unntak av strukturene III og XXVII-XXVIII ("stolpehull"), V ("kistegrav"), XXIII ("grav"), XXIV ("leirbenk") og XXV ("mødding"), var samtlige andre strukturer spor av kokegroper/ildsteder av varierende størrelse og utseende. De kan inndeles i tre grupper:

a) Nesten helt utpløyde groper (f.eks. Str. XV, XXIIa), der steinene kan være fjernet eller kastet ut. De markerte seg

bare som lys gullige, runde fortegninger mot det mørkere lag 2.

b) Regulære store kokegroper fylt med stein og med markert kullag i bunn/kanter (f.eks. Str. II, IX, X, XVIII, XIX). De tydeligste fantes i to områder:

Feltet S for grøft 4. Enkelte av anleggene her var av noe ulik karakter (jfr. kantet nedskjæring, profil 1984), og kan muligens representere forskjellige funksjoner.

c) Mindre anlegg av karakter "liten kokegrop" eller "ildsted" (f.eks. Str. IV, XIV, XVI, XXIb, XXVI). Steinene lå oftest bare i ett lag og hadde et tynt kullag i bunnen. Disse fantes spredt over alle felt.

Struktur, Bilag II:

"Stor kokegrop" i V-lige del av grøft 7, gjennomskåret og ødelagt av denne (= ildsted I på profiltegning 1984). Gropen var oval, omtrent VNV- $\emptyset$ S $\emptyset$, ca. 4.5m lang, ca. 2m bred og ca. 0.4m dyp.

I bunnen var et ca. 10cm tykt nesten rent kullag, som tynnet av opp- og utover. Langs kantene lå en pakning av 10-40cm store skjørbrrente stein, enkelte også i midten, og mellom dem grålig, kullholdig sand. Enkelte spredte funn av flint og keramikk i og omkring gropen.

En del ardfurer sås å gå inn over gropens overkant. Lavereliggende furer gikk inntil gropens kanter og virket avskåret av anlegget. Ingen ardfurer sås under gropen. Se dagbok v/Arne Solli.

Struktur, Bilag III:

"Liten kokegrop" (a) og mulig stolephull (b) i feltet S for grøft 6. Gropen markerte seg som en rund, ca. 30cm vid, kullblandet mørk plett på overflaten i lag 2. Ardfurer gikk inn over den. Ca. 4cm lavere var den ca. 70cm vid, og besto av ett lag 5-15cm store stein. Det kullholdige laget lå noe assymmetrisk på steinsamlingen under. Total dybde var ca. 15cm. Se dagbok 28.6 v/Ingunn Krosby.

Struktur, Bilag IV:

"Liten kokegrop/ildsted" i feltet S for grøft 7. Sås som mørk grå, rund fortegning (diam. ca. 70cm) mot omgivende lag 2. Dekket av ardfurer. Besto av 5-15cm store stein i et ca. 10cm dypt lag. I $\emptyset$ -lige halvpart lå mellom steinene en mer markert, ca. 20cm vid kullkonsentrasjon som var ca. 5cm dyp.

I gropens S-kant lå flere oppløste skår av et asbesttilsatt kar. De virket utpløyd fra denne. Under skårene ble det iakttatt en ardfure, merket 2 på detaljplan. Over denne, og adskilt fra den og fra hverandre ved et ca. 1cm tykt sandlag, lå ardfurer merket 8 og 9 på detaljplan. De kunne ikke følges opp til de yngre ardfurene som dekket gropen. Muligens foreligger her spor av 4 adskilte pløyninger:

- 1) Underste ardfure (merket 2), - eldre enn gropen og leirkarskårene.
- 2) Muligens to mellomliggende pløyninger (merket 8 og 9), - eldre enn eller samtidige med ildstedet og skårene.
- 3) Yngste pløyning, som dekket gropen, og følgelig er yngre enn den. Leirkaret kan være utpløyd fra gropen ved denne eller nestyngste pløyning.

Se dagbok 28.6 ved Anne Øgotnes.

Struktur, Bilag V:

Steinsatt "kistegrav"-liknende anlegg i feltet S for grøft 6. Stein stakk opp i "gammelt torvlag". I overkant av lag 1 fremkom en S-N-gående, ca. 1.10m lang rekke kantsatte hellestein, med en ca. 1m lang, 0.05m tykk kantsatt helle vinkelrett på S $\emptyset$ -hjørnet. Inne i anlegget var det brungrå, sandblandet men kompakt jord iblandet enkelte torvresten og forskjellig fra omgivende lag 1 og 2. I lag 2 var Str. V omgitt av ardfurer, men ingen sås innenfor steinavgrensingene.

Etterat lag 2 utenfor og den brungrå, mer kompakte jorden inne i strukturen var fjernet, fremkom det hele som en rektangulær steinsetting, ca. 0.4m dyp, ca. 1m bredt i S med to kantsatte stein, ca. 2m langt i $\emptyset$ med fire kantsatte stein som førte i rett vinkel N- over fra S-veggen, og på tilsvarende vis ca. 0.6m langt i V med tre mindre kantsatte stein og spor etter en fjerde. I N var det ikke stein. Omtrent midt inne i rektangelet sto to tversgående stein på kant, - i sekundært leie og tolket som nedraste dekkheller. Omkring dem var enkelte 20-40cm store stein som virket omrotet.

Umiddelbart NØ for strukturen lå en ca. 1m vid, kullholdig sandjord- og steinansamling som også virket omrotet. En del funn av flint og leirkarskår i denne og inne i strukturen gå inntrykk av å ligge i sekundært leie.

Etter fjerning av ca. 20-30cm av det brungrå laget inne i Str. V's SV-kant ble det avdekket en ca. 30cm vid "stolpehull"-lignende nedgraving fylt med grå, kullblandet sand, av karakter som "stolpehullene" ellers i feltene.

Hele strukturen ble tolket som et omrotet/røvet kistegravanlegg, yngre enn lag 2 og de øvrige strukturene på lokaliteten fordi de kantsatte steinene sås fra "gammelt torvlag" av, og fordi de omkringliggende ardfurene syntes å være tvert avskåret av steinene. Den kullholdige sandjord- og steinansamlingen i anleggets NØ-lige ytterkant kan representere utkastete og omrotete masser.

Etter avsluttet graving har P.Dyrkorn her funnet bl.a. en glassperle og asbesttilsatte leirkarskår.

Se dagbok 1.7.-4.7. v/Randi Barndon og Ingunn Krosby.

Struktur, Bilag VI:

"Liten kokegrop/ildsted" i feltet S for grøft 7. Tegnet seg ca. 3cm ned i lag 2 som en rund, ca. 70cm vid plett med kullblandet grå sand, dekket av ardfurer. Besto av ett lag 5-20cm store stein som lå oppå et ca. 8cm tykt kullag. Tykkelsen avtok mot ytterkantene.

Struktur, Bilag VII:

Liten "kokegrop" i feltet S for grøft 7. Tegnet seg i lag 2 som en grå, sand- og kullblandet ca. 1.4m vid rundaktig plett. Omgitt og dekket av ardfurer. Besto v/snitting av 1-2 lag 5-20cm store stein, som lå oppå og mellom et 20-30cm tykt kullag i den S-lige del, men i den N-lige del var dekket av en ca. 80cm vid, ca. 20cm dyp rundaktig plett grå kullblandet sand med avtakende tykkelse mot ytterkantene. Utkastete masser fra gropen? Under gropen var sanden lys gul, brent. Et skår av asbestkeramikk ble funnet i gropens S-kant. Se dagbok 21.7. v/Knut Bergsvik.

Struktur, Bilag VIII:

Liten "kokegrop/ildsted", i feltet S for grøft 7. Tegnet seg i lag 2 som en ca. 1.8m vid, rundaktig plett med grålig, kullblandet sand og spredte ca. 10cm store stein stikkende opp. Ble snittet. Øverst et ca. 5-10cm tykt grått, kullblandet sandlag. Derunder: en ca. 2-3cm tykk, ca. 80cm vid "linse" med lysere grått kullblandet sandlag som lå midt i anlegget. På bunnen: et 5-10cm tykt mer rent kullag, avtakende i tykkelse mot ytterkantene. Stein lå spredt i lagene. Se dagbok v/Danuta Bjørndal.

Struktur, Bilag IX

Stor "kokegrop", i feltet S for grøft 7. Tegnet seg i overkant av lag 2 som 3 store, ca. 40cm vide kampestein som stakk opp i ardfurelaget. Etter fjerning av dette, fremkom en rund, ca. 2m vid pakning med ca. 10-20cm store stein rundt et kullag, og med 4 ca. 40-50cm store stein i midten. V/snitting syntes de store steinene i midten å ligge over selve gropen, oppå et kullag som var ca. 5cm tykt på midten, avtynnende mot ytterkantene og med 5-10cm store stein inni mellom. Derunder: et 8-10cm tykt lag grå, svakt kullblandet sand uten stein i. Under dette igjen: et nytt, ca. 10-15cm tykt kull- og steinlag, med avtakende tykkelse mot ytterkantene men også dette ca. 1.5-1.8m vidt. På bunnen: Lys gul, brent sand. Kokegrop med to bruksfaser? Se dagbok 3.-4.7. v/A.Ågotnes.

Struktur, Bilag X

Stor "kokegrop", i feltet S for grøft 7. Tegnet seg ca. 2-3cm nede i lag 2 som en ca. 1.3m vid, rund plett med grå, kullblandet sand og enkelte stein. Omgitt og skåret av ardfurer. Viste seg etter videre fjerning i plan å være omkretset av ca. 5-10cm store stein i 1-2 lag. De lå i et ca. 20cm vidt belte av sterkt kullholdig jord. I sentrum var grå, kullblandet sand. Gropen var ca. 0.5m dyp på midten, - avtynnende mot ytterkantene. Det øvre grå, kullblandete sandlaget var ca. 40cm dypt, og langs ytterkanter/bunn fulgte det 10-20cm tykke stein- og kullaget nedskjæringens kanter. I bunnen: gullig, brent sand. En ca. 20cm vid grå kullplett som lå kant i kant med gropen mot V, tynnet ut og forsvant v/videre

graving. Se dagbok v/A.Ågotnes 4.7.

Struktur, Bilag XI

"Kokegrop/ildsted", i feltet S for grøft 6. Tegnet seg 2-5cm ned i lag 2 som en ca. 0.9m vid, rund plett med grått, kullblandet sandlag, dekket og omgitt av ardfurer. Etter fjerning av det grå laget (ca. 3cm) besto den av 1-2 lag ca. 10-20cm store stein, i et ca. 1.2m vidt, 0.3m dypt kullag med avtynnende ytterkanter. I dette laget lå rester av brent/ubrent leire, og ett skår av asbestkeramikk. Undergrunn: Rødbrun sand, tilsynelatende ikke brent. Se dagbok 3.7. v/Danuta Bjørndal.

Struktur, Bilag XII

"Stolpehull"?, i feltet S for grøft 6. Tegnet seg ca. 3-4cm ned i lag 2 som en ujevn rund plett, ca. 80cm vid, med grå, kullblandet sand. Dekket og omgitt av ardspor. V/snitting avtok pletten i vidde, til den ca. 15cm lenger ned ble jevnere sirkelrund, ca. 30cm diam. Fortsatte med samme grålige fyllmasse og vidde ca. 50cm nedover, gjennom lag 2 og ned i steril undergrunn (sand). Ingen steinforing. Ingen tydelige store, brente kullbiter i pletten, som sannsynligvis består av nedrast "kulturjord" i et råtnet hull. Se dagbok 2.7. v/Anne Ågotnes.

Struktur, Bilag XIII

"Utpløyd/utkastet kokegrop"? i feltet S for grøft 6. Overflaten tegnet seg ca. 3-5cm ned i lag 2 som en oval, 80x40cm stor, plett med grålig, kullholdig sand, dekket og omgitt av ardfurer. Bare få, 5-10cm store stein i den. Var v/snitting ca. 20cm dyp på midten, med bratt skrånende sidekanter. Hele gropen besto av samme grålige, kullblandete sandlag som sås på overflaten, uten stein. Se dagbok 4.7. v/S. Indrelid.

Struktur, Bilag XIV

"Ildsted/kokegrop", i feltet S for grøft 5. Overflaten tegnet seg ca. 5cm ned i lag 2 som en rund, ca. 1.2m vid, plett med kullblandet grå sand og noe stein. Ardspor kunne ikke ses å gå inn over den. Besto ved videre graving av ett lag 10-30cm store stein, som lå oppå et ca. 5-10cm tykt kullag. Dybde på midten:

ca. 30cm, avtakende mot ytterkantene. Se dagbok 3.7. v/Randi Barndon.

Struktur, Bilag XV

"Utpløyde kokegroper" i feltet S for grøft 4. Overflaten tegnet seg 5-8cm ned i lag 2 som to runde pletter med grå, svakt kullblandet sand uten stein, dekket og omgitt av ardfurer. Den $\emptyset$ -ligste var ca. 20cm vid, den V-ligste ca. 60cm. Begge var ca. 20cm dype, og besto av samme grå sandlag som overflaten, helt uten stein. Se dagbok 3.7. v/Anne Ågotnes.

Struktur, Bilag XVI

"Liten kokegrop"? i feltet S for grøft 4. Overflaten tegnet seg ca. 3-5cm ned i lag 2 som en rund, ca. 0.5m vid plett med tildels sterkt kullblandet grå sand og endel spredte 5-10cm store stein. Laget var ca. 15cm dypt, avtakende mot ytterkantene. Under dette: et ca. 10cm tykt lysere grå og mindre kullblandet sandlag. "Ildsted/kokegrop" anlagt opp på en utpløyd grop? Se dagbok 3.7. v/Olaug Økland.

Struktur, Bilag XVII:

"Utkant av ildsted/kokegrop", i feltet S for grøft 4. Tilsvarende trolig ildsted II på profiltegning 1984, men dette er vanskelig å kontrollere p.g.a. sterk utrasing fra grøftekantene. Ardspor kunne ikke ses å gå inn over den. Overflaten tegnet seg ca. 2cm ned i lag 2 som en ujevnt, tilnærmet oval grålig plett m/ca. 80cm største vidde. 5-15cm store stein lå spredt og uregelmessig. V/snitt var på midten et ca. 30cm vidt, 10cm dypt område med sterkere kullblandet sand. Ildsted/kokegrop som steiner er kastet ut fra? Se kommentar til tegning v/Mona Mortensen.

Struktur, Bilag XVIII:

"Stort ildsted/kokegrop" i feltet S for, og gjennomskåret av, grøft 4. Tilsvarende trolig ildsted I på profiltegning 1984 (se ovenfor). Overflaten tegnet seg ca. 2cm ned i lag 2 som en oval, ca. 3m lang ansamling med 5-30cm store stein, inne mellom grått, kullblandet sandlag. Ved graving dypere ned kom der i midten fram en ca. 80cm vid mer konsentrert kullansamling, og

spredte, mindre kullansamlinger omkring. I utkanten av denne: 3 10-30cm vide, gulaktige pletter med brent/oppsmuldret bein. Inne mellom steinene var også klumper brent/ubrent leire. Stein-/kullansamlingen var ca. 30cm dyp. Under denne: Sterkt brent, lys gul sand. Grop/anlegg med annen funksjon enn de øvrige "kokegropene"? Se dagbok 4.7. v/Knut Bergsvik.

Struktur, Bilag XIX:

"Utkant av utpløyd ildsted/kokegrop", i feltet S for grøft 4. Tegnet seg på overflaten av lag 2, i grøftkanten, som en halvrund, ca. 50cm lang, ansamling med stein og grålig, kullblandet sand. Forsvant hurtig da en gravde ned i den.

Struktur, Bilag XX:

"Utpløyd/fjernet ildsted/kokegrop", i feltet S for grøft 4. Skåret av grøften, men er p.g.a. utrasing ikke registrert på profiltegning 1984. Dekket av ardfurer. Overflaten tegnet seg som en ca. 70cm vid halvsirkelformet plett med grålig, svakt kullblandet sand, helt uten stein. Dybde på midten: ca. 20cm, avtakende mot sidekantene. Se dagbok 4.7. v/Olaug Økland.

Struktur, Bilag XXI:

"Lite ildsted/kokegrop", lå 10-20cm V for XX. Ardfurer kunne ikke med sikkerhet ses å gå innover det. Tegnet seg som str. XX, men med noen få, 5-20cm store, spredte stein. I midten: en ca. 25cm vid, rund, og ca. 5cm dyp plett med nesten ren kull. Se dagbok 4.7. v/Olaug Økland.

Struktur, Bilag XXIIa:

"Utpløyd/fjernet kokegrop/ildsted" i feltet S for grøft 3. Overflaten tegnet seg ca. 5cm ned i lag 2 som en 80cm vid, rund plett, med grålig, svakt kullblandet sand og helt uten stein. I snitt var den ca. 20cm dyp på midten, fyllt med samme lag, avtynnende mot ytterkantene. Uten kullag under. I området omkring denne lå det forholdsvis mange ca. 5-10cm store stein spredt i lag 2. Utkastet/utpløyd fra gropen? Se dagbok 28.6. v/Lars Narmo.

Struktur, Bilag XXIIb:

"Lite ildsted/kokegrop" i feltet S for grøft 3. Overflaten tegnet seg ca. 2cm ned i lag 2 som en rund, ca. 80cm vid, plett med grålig kullblandet sandlag og 10-20cm store stein. Uvisst om den er dekket av ardspor, de kunne bare sikkert ses inntil kanten. Var i snitt ca. 20cm dyp på midten, avtynnende mot ytterkantene, og med et ca. 2cm tykt kullag i bunnen.

Struktur, Bilag XXIII:

Gravanlegg, i det V-lige felt S for grøft 2, gjennomskåret og ødelagt av denne så bare S-lige halvdel var intakt. Den S-lige grøftekant ble brukt som snitt (se Plan over fornminneområdet 1984 og Plan over utgravd område 1985). Sås 1984 som en delvis lyng- og gressbevokst rund (ca. 3m diam.) og flat steinlegning, med 10-40cm store og flate stein langs kantene, mindre men høyere i midten.

Mellom, og tildels opp på steinene lå et mørkt brunt, kompakt, opptil 10cm tykt lag, tolket som tilsvarende "gammelt torvlag", som altså representerer en tilgroningsfase etter anlegget av graven. I underkant av laget lå forholdsvis mye leirklining, uten system. Under dette lå midt i røysen en ca. 20cm tykk, 1m lang (?) "nedgraving" m/sterkt kullblandet, gråsvart sandlag, derunder en ca. 10cm tykk "linse" med (påkastet?) brungrått, kullblandet sandlag. Under dette igjen en eldste "nedgraving" med sterkt kullblandet, gråsvart sandlag, noe videre (ca. 1.2m) enn den første. Samtlige lag under røysen inneholdt partikler av brente bein.

I det lavestliggende, kullblandete gråsvarte sandlaget lå et nesten helt asbestkeramikk-kar, ca. 0.5cm over bunnen av laget, som igjen lå på steril sand. Karet ble antatt å ligge i opprinnelig leie.

I V-kanten av profilen ble det kant i kant med nedskjæringen til gravanlegget iaktatt et ardspor.

Tolkning: Gravanlegget ser ut til å representere et av de yngste anleggene på lokaliteten. Det var skåret ned i og hadde omrotet et område med ardspor og en leirkliningsskonstruksjon. Umiddelbart etter anlegget av graven ser "tilgroningsfasen", som dekker de øvrige strukturene og lag 2, ut til å ha tatt

til. Se dagbok 1.-4.7. v/Lars Narmo og Eva Moberg, 3.7. v/Anne Ågotnes.

Struktur, Bilag XXIV:

"Leirbenk", i det $\emptyset$ -lige felt S for grøft 2: Sås ca. 5cm ned i lag 2 som en oval fortegning med sterkt kull- og leirblandet gråsvart sandlag mot den omgivende rødbrune lag 2. Ca. 0.75m lang $\emptyset$ -V, ca. 40cm bred. Var dekket av tydelige ardfurer. V/snitting økte bredden til ca. 1.3m Hele "gropen" var ca. 25cm dyp, med avflatet bunn og bare svakt skrånende sidekanter. Under det 2-4cm tykke gråsvarte sandlaget (omrotet?) var et ca. 10cm tykt lag med oransje sand, sterkt iblandet klumper med brent og ubrent leire og ispredt enkelte ca. 10cm store stein. Under dette igjen et ca. 10cm tykt lag med rød, sterkt varmpåvirket sand, uten markert innslag av leire og med mindre utstrekning i horisontalplanet enn de øvre lagene. Bunnen utgjorde (steril?), hvit varmpåvirket sand. I den $\emptyset$ - og V-lige sidekant av "leirbenken" var to ca. 3-5cm vide, ca. 20cm dype, tilspisete nedskjæringer, tolket som mulige staur-hull.

Hele anlegget ga inntrykk av å være påvirket av høy temperatur og av arbeid med leire, - men her var ikke noe markert og avgrenset kull - eller brent steinlag i bunnen. Se dagbok 1.-3.7. v/Arne Solli, 3.7. v/Anne Ågotnes.

Struktur, Bilag XXV:

"Mødding"-liknende anlegg i det $\emptyset$ -lige felt V for grøft 2. Markerte seg ca. 5cm ned i lag 2 som en ansamling m/spredte, 10-20cm store stein i et mørkt grått, kullblandet sandlag som var mye løsere enn lag 2 ellers i feltet. Dekket et område ca. 5m langt N-S, ca. 2.5m bredt. Laget var ca. 20cm tykt, og ble karakterisert v/funn av forholdsvis mange leirkarskår og flintavslag. Der ble også iaktatt ardspor under laget. Se dagbok 2.7. v/Arne Solli og 3.7. v/Anne Ågotnes.

Struktur, Bilag XXVI:

"Lite ildsted/kokegrop" i det $\emptyset$ -lige felt S for grøft 2. Tegnet seg som en rund, ca. 1m vid plett med gråsvart, kullblandet sandlag og 10-40cm store stein mot omgivende lag 2. Var dekket av ardfurer. Var ca. 25cm dyp, relativt flatbunnet med jevnt

avtakende sidekanter. Steinene lå i ett lag, opp på et ca. 5cm tykt lag av samme karakter som laget mellom steinene. Se dagbok 3.-4.7. v/Arne Solli.

Struktur, Bilag XXVII:

"Stolpehull", langs N-kanten av grøft 4, omtrent midt i det N-S-gående høydedraget over området. Tegnet seg som en ca. 20cm vid, ca. 35cm dyp, nedskjæring i underkant av lag 1, fylt med samme masse som dette laget men med sterkere kullinnhold mot bunnen, som var tilnærmet firkantet. Helt uten steinforing. Se dagbok 4/4 v/Anne Ågotnes.

Struktur. Bilag XXVIII:

Ditto, langs N-kanten av grøft 3. Markert kullkonsentrasjon (brent stolpe?) i bunnen.

Øvrige Stolpehull

Siste arbeidsdag ble lag 2's underkant fjernet med grafse, og det kom da frem flere runde, 20-30cm vide, grå kullblandete fortegninger mot omgivende rødbrunt lag (underkant lag 2). De var 30-50cm dype, med tilnærmet rette/jevnt skrånende sidekanter og flat/svakt avrundet bunn, fylt med grått, kullblandet sandlag, tolket som nedrast lag 2/kulturlag i råtnete stolpehull. Ingen inneholdt tydelig brente stolper. Ingen var steinforet.

Se tegning av snitt og dagboksnotat 4.7. v/Anne Ågotnes.

P.g.a. tidspress ble undersøkelsen konsentrert om de S-ligste felt lpå lokaliteten, der det syntes å være flest (se Hovedplan 3a) .

Feltet S for grøft 4: 9 stolpehull, benevnt A-I, de fleste store, lå relativt konsentrert i det svakt skrånende terrenget i feltets ø-lige deler, tilsynelatende uten system.

Feltet S for grøft 3: 4 stolpehull, benevnt A.-D., tynnere enn de ovenfornevnte (ca. 15cm vide) men like dype (30-40cm). Lå i feltets V-lige del.

Det ø-lige felt S for grøft 2: 8 stolpehull, benevnt A-H, av

samme karakter som de S for grøft 4. Lå i midtre del av feltet (også under "møddingen" str. XXV), - muligens i et system av to parallelle rekker med 2-3m's avstand Ø-V.

Etter avsluttet graving har P.Dyrkorn funnet flere stolpehull spredt i feltene. Stolpehullene synes å representere konstruksjonsspor som har tilhørt en tidlig utnyttelsesfase av lokaliteten - siden de først sås etter at mesteparten av lag 2 var fjernet, og de øvrige strukturene gravd ut.

Muligens kan de representere spor av hus-/beboelseskonstruksjoner: med et kulturlag som senere er omrotet ved arding og som de fleste oldsaksfunn opprinnelig kan ha vært tilknyttet.

Pollenprøver: (v/cand.real.Mons Kvamme)

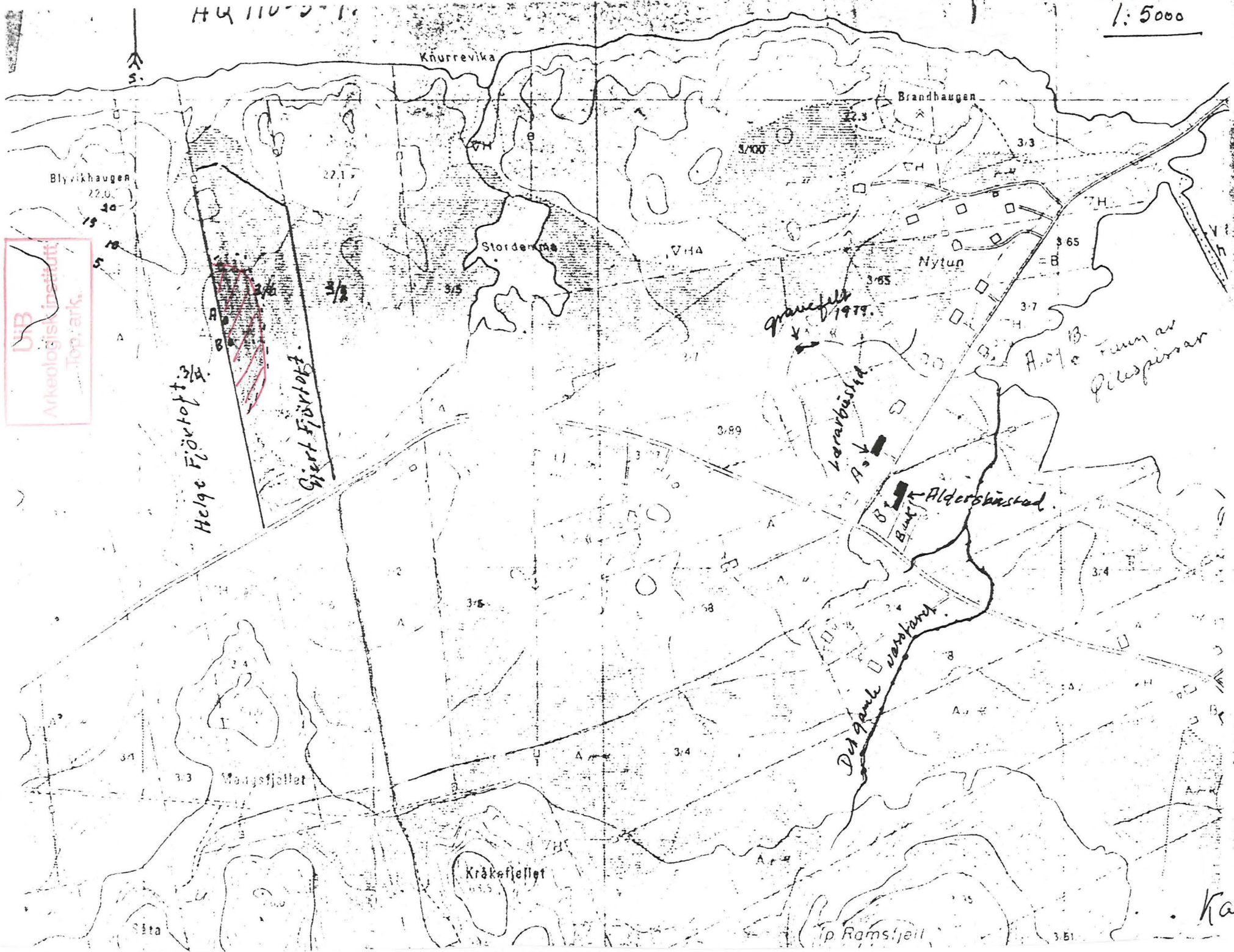
- a) Fra myrjord i nydyrkingsfeltet ca. 200m SØ for gravefeltets SØ-ende: Fj. 1 - Fj. 12. Her var ikke tydelig "kulturlag", men spor av det i form av trekullpartikler i underkant av (omrotet) dyrkingslag.
- b) av ardspor i rute II4 (=str.I): Fj. 13-16 (se 9).
- c) Kasseprøve, fra N-kanten av grøft 6 i rute K13 (se Hovedplan 1).
- d) Rørprøve, fra N-kanten av grøft 2, i rute D/E14 (se Hovedplan 1).

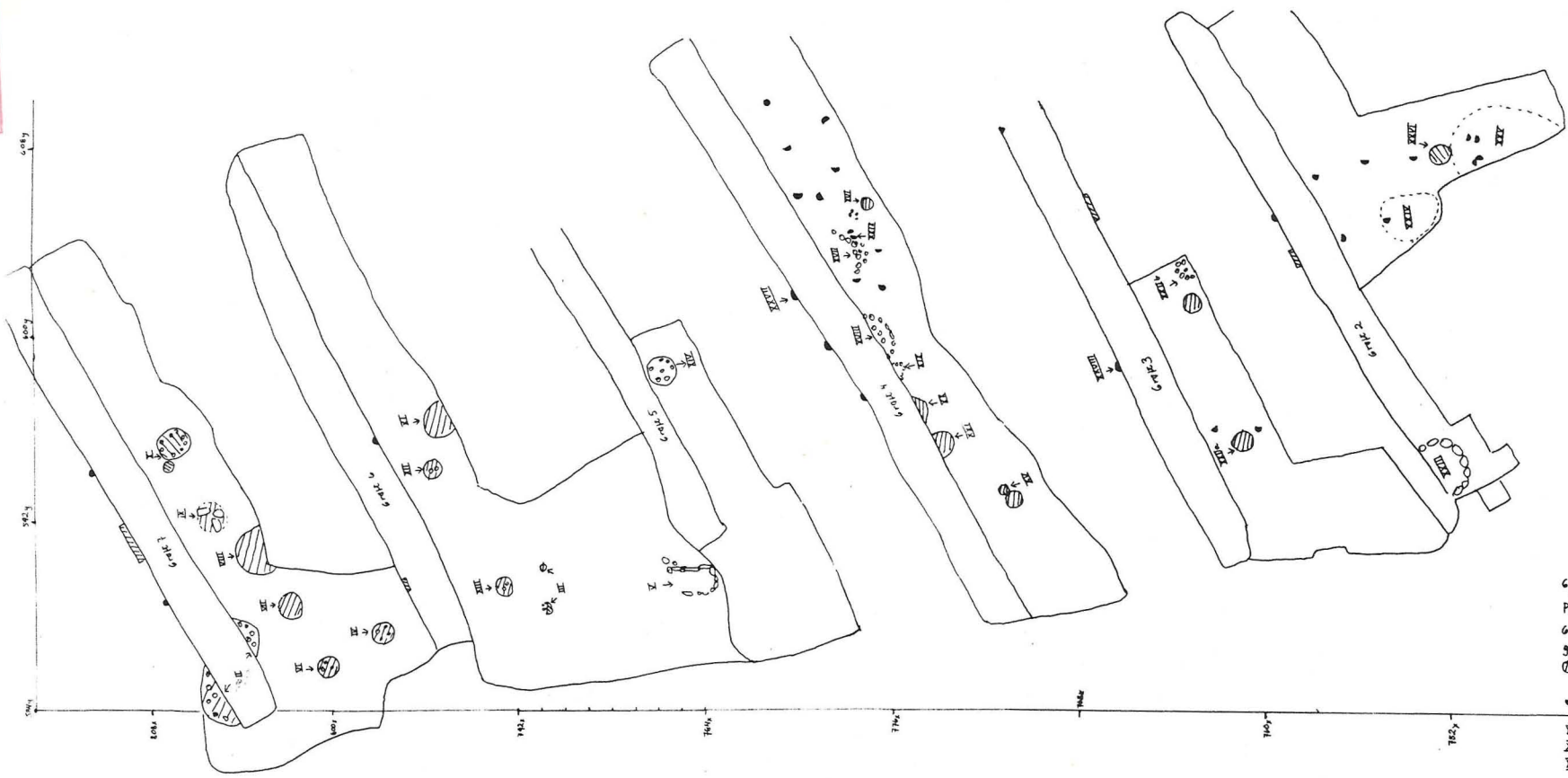
14C-prøver:

- a) Fra Str. Bil II, i V-enden av grøft 7 (=Ildsted I, 1984)
T - 5965: 650 +-150 B.C.
Fra DF-1614:
- b) Kull i graven str. XXIII (med asbestker.)
- c) Kull i str. IV (ildsted med asbestker.)
- d) Kull i str. XXIV ("leirbenk").
- e) Kull i bunnen av str. XXVIII, (stolpehull)
- f) "Gammelt torvlag" tilknyttet Str. XXVIII (og forseglert det).

UB
Arkeologisk institutt
Top. ark.

Gjortgarden, Fjortoft, Haram Nr 3/6
 Plan over utgravel område
 Graft 2-7: Fjernet til skivl m/
 gravmaskin
 (D) + 800 Jlavud/konegrop
 ||| = dekket av ardsopor
 ▣ Stolpehull.
 XXIII = Grav
 XXIV = "Løvstenk"
 XXV = "Modelling"